

MARX

*Det
kommunistiske
manifest*

ENGELS

Manifest

der

Kommunistischen Partei.

Beröfentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt euch.

London.

Gebrudt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter“

von L. C. Burghard

46, LIVERPOOL STREET, BONDINGLATE

Udkom første gang år 1848

Karl Marx og Friedrich Engels

Det kommunistiske manifest

Gengivelse af udgaven fra
Forlaget Tiden 1976, marxismens klassikere 1

Med hjælp fra Wikisource, det frie bibliotek

FORLAGET OKTOBER 2008
www.oktobernet.dk

Nærværende udgave svarer til bind 1. af Marx' og Engels' udvalgte skrifter (Forlaget Tiden 1952) på grundlag af den russiske tobindsudgave, som er besørget af Marx-Engels-Lenin Institutet (Statsforlaget for politisk litteratur, Moskva 1948).

Noterne bag i bogen stammer i det væsentlige fra ovennævnte udgave.

Indholdsfortegnelse

Forord til den tyske udgave 1872

Forord til den russiske udgave 1882

Forord til den tyske udgave 1883

Af forordet til den tyske udgave 1890

Manifestet

I. Bourgeoisi og proletariat

II. Proletarer og kommunister

III. Socialistisk og kommunistisk litteratur

IV. Kommunisternes stilling til de forskellige
oppositionspartier

De vigtigste navne

Noter

I

Bourgeois og proletariat

Alle hidtidige samfunds historie⁵ er en klassekampens historie.

Fri mand og slave, patricier og plebejer, baron og livegen, lavsmester og svend, kort sagt: undertrykkere og undertrykte har stået i stadig modsætning til hinanden, har - snart skjult, snart åbenlyst - ført en uafbrudt kamp, en kamp, der hver gang er endt med en revolutionær omformning af hele samfundet eller med de kæmpende klassers fælles undergang.

I historiens tidligere epoker finder vi næsten overalt en fuldstændig opdeling af samfundet i forskellige stænder, en mangfoldighed af sociale trin. I det gamle Rom har vi patriciere, riddere, plebejere, slaver; i middelalderen feudalherrer, vasaller, lavsmester, svende, livegne og desuden inden for de fleste af disse klasser atter særlige inddelinger.

Det moderne borgerlige samfund, der er opstået ved feudalsamfundets undergang, har ikke ophævet klassemodsætningerne. Det har kun sat nye klasser i stedet for de gamle, nye betingelser

5 Det vil nøjagtigt udtrykt sige: den historie, der er *skriftligt* overleveret. 1847 kendte man så godt som ingenting til samfundets forhistorie, den samfundsorganisation, der gik forud for al nedskreven historie. Senere har Haxthausen opdaget landsbyfællesskabet i Rusland, og Maurer har påvist, at det er det samfundsmæssige grundlag, som er det historiske udgangspunkt for alle tyske stammer, og efterhånden blev man klar over, at landsbykommuner med jordfællesskab var samfundets urform fra Indien til Irland. Endelig blev den indre organisation af dette oprindelige kommunistiske samfund klarlagt i sin typiske form med Morgans afgørende opdagelse af gens' sande natur og dens stilling inden for stammen. Med opløsningen af dette oprindelige fællesskab begynder samfundet at spaltes i særlige klasser, der ender med at stå i modsætning til hinanden. Jeg har forsøgt at skildre denne opløsningsproces i "Familiens, privatejendommens og statens oprindelse", 2. oplag, Stuttgart 1866. (Note af Engels til den engelske udgave 1888).

for undertrykkelse, nye former for kampen.

Men vor tidsalder, bourgeoisiets tidsalder, udmærker sig ved, at den har forenklet klassemodsatningerne. Hele samfundet spalter sig mere og mere i to store fjendtlige lejre, i to store klasser, der står i direkte modsætning til hinanden: bourgeoisiet og proletariatet.

Af middelalderens livegne opstod småborgerne i de første byer; af disse småborgere udviklede sig de første spirer til bourgeoisiet.

Amerikas opdagelse og søvejen syd om Afrika skabte et nyt felt for det frembrydende bourgeoisie. Det ostindiske og det kinesiske marked, Amerikas kolonisering, vareudvekslingen med kolonierne, forøgelsen af byttemidlerne og varerne overhovedet gav handelen, skibsfarten et hidtil ukendt opsving og bragte dermed det revolutionære element i det hensmuldrende feudalsamfund i rask udvikling.

Den hidtidige feudale eller lavsmæssige driftsmåde i industrien var ikke længere tilstrækkelig til at tilfredsstille behovet, der voksede med de nye markeder. Den erstattedes af manufakturen. Lavsmestrene blev fortrængt af den industrielle middelstand; arbejdets deling mellem de forskellige lav veg pladsen for arbejdsdelingen i det enkelte værksted.

Men markederne voksede stadig, og stadig steg behovet. Heller ikke manufakturen slog til mere. Så revolutionerede dampen og maskinerne den industrielle produktion. I stedet for manufakturen trådte den moderne storindustri, i stedet for den industrielle middelstand trådte de industrielle millionærer, ledere af hele industrielle arméer, de moderne bourgeois'er.

Storindustrien har skabt det verdensmarked, som Amerikas opdagelse forberedte, Verdensmarkedet har givet handelen, skibsfarten og trafikken til lands en umådelig udvikling. Denne har igen virket tilbage på industriens vækst, og i samme grad som industri, handel, skibsfart og jernbaner voksede, i samme

grad udviklede bourgeoisiet sig, øgede sine kapitaler, trængte alle de klasser i baggrunden, der stammede fra middelalderen.

Vi ser altså, hvordan det moderne bourgeois selv er produktet af en lang udviklingsproces, af en række omvæltninger i produktions- og samfærdselsforholdene.

Hvert udviklingstrin, som bourgeoisiet har gennemløbet, var ledsaget af et tilsvarende politisk fremskridt⁶. Først var det en undertrykt stand under lensadelens herredømme; i kommunen⁷ var det en bevæbnet og selvstyrende sammenslutning; det ene sted dannede det en uafhængig byrepublik, det andet sted en skattepligtig tredjestand i monarkiet⁸; derpå dannede det på manufakturens tid modvægt mod adelen i stændermonarkiet eller i det enevældige monarki, var overhovedet det væsentlige grundlag for de store monarkier; og endelig tilkæmpede det sig, efter at storindustrien og verdensmarkedet var skabt, hele den politiske magt i den moderne parlamentariske stat. Den moderne statsmagt er kun et udvalg, der varetager bourgeoisiklassens fællesanliggender.

Bourgeoisiet har spillet en højst revolutionær rolle i historien.

Bourgeoisiet har, hvor det er kommet til magten, ødelagt alle

6 I den engelske udgave, som Engels redigerede, er efter ordet fremskridt indsat: for denne klasse. -Red.

7 "Kommune" kaldte sig de i Frankrig opståede byer, endog før de var i stand til at tiltvinge sig lokalt selvstyre og politiske rettigheder som "tredjestand" fra deres feudale herrer og mestre. I almindelighed har vi her anført England som typisk for bourgeoisiets økonomiske udvikling og Frankrig som typisk for dets politiske udvikling. (Note af Engels til den engelske udgave 1888).

Sådan kaldte de italienske og franske borgere deres bysamfund, efter at de havde afkøbt eller aftvunget deres feudalherrer de første selvstyrrerettigheder. (Note af Engels til den tyske udgave 1890).

8 I den engelske udgave 1888 står efter "uafhængig byrepublik" ordene "(som i Italien og Tyskland)", og efter "monarkiet" ordene "(som i Frankrig)". -Red.

feudale, patriarkalske, idylliske forhold. Det har ubarmhjertigt sønderrevet de brogede bånd, der i feudaltiden knyttede mennesket til dets naturlige foresatte, og har ikke ladet andet bånd tilbage i menneskenes forhold til hinanden end den nøgne interesse, den følelseløse ”kontante betaling”. Det fromme sværmeris, den ridderlige begejstrings, det spidsborgerlige føleris hellige stemning har det druknet i den egoistiske beregnings iskolde vand. Det har opløst den personlige værdighed i bytteværdi, og i stedet for de utallige tilsikrede og velerhvervede friheder har det sat den samvittighedsløse handelsfrihed som den eneste. Det har, kort sagt, i stedet for den udbytning, der tilsløres af religiøse og politiske illusioner, sat den åbne, skamløse, direkte, beregnende udbytning.

Bourgeoisiet har taget helgenglorien fra alle de hverv, som man tidligere betragtede med hellig ærefrygt. Det har forvandlet lægen, juristen, præsten, digteren og videnskabsmanden til sine betalte lønarbejdere.

Bourgeoisiet har revet det rørende sentimentale slør af familieforholdet og reduceret det til et rent pengeforhold.

Bourgeoisiet har afsløret, hvordan den brutale kraftudfoldelse, som reaktionen i så høj grad beundrer ved middelalderen, i virkeligheden var forbundet med det mest slappe driveri. Først bourgeoisiet har bevist, hvad menneskelig arbejde kan frembringe. Det har skabt ganske anderledes underværker end ægyptiske pyramider, romerske vandledninger og gotiske domkirker, det har gennemført ganske anderledes tog end folkevandringer og korstog.

Bourgeoisiet kan ikke eksistere uden uafsladelig at revolutionere produktionsmidlerne og altså også produktionsforholdene, det vil igen sige samtlige sociale forhold. For alle tidligere industrielle klasser var det derimod den første eksistensbetingelse at beholde den gamle produktionsmåde uforandret. De stadige omvæltninger i produktionen, de uafbrudte rystelser af alle sociale

tilstande, den evige usikkerhed og bevægelse udmærker bourgeoisiets tidsalder frem for alle andre. Alle faste, indgroede forhold med tilhørende ærværdige forestillinger og meninger bliver opløst, og de nye, der dannes, bliver forældede, inden de kan nå at stivne. Alt fast og solidt fordufter, alt helligt bliver klædt af, og menneskene bliver endelig tvunget til at se nøgternt på deres egen stilling i tilværelsen, på deres indbyrdes forhold.

Nødvendigheden af at skaffe stadig øget afsætning af produkterne jager bourgeoisiet ud over hele jordkloden. Det tvinges til at skaffe sig indpas overalt, at slå sig ned overalt, at knytte forbindelser overalt.

Bourgeoisiet har ved at udnytte verdensmarkedet gjort produktionen og forbruget i alle lande kosmopolitisk. Til de reaktionæres store sorg har de slået den nationale grund bort under fødderne på industrien. De ældgamle nationale industrier er blevet tilintetgjort, og tilintetgørelsen fortsættes dag for dag. De bliver fortrængt af nye industrier, som det bliver et livsspørgsmål for alle civiliserede nationer at indføre, af industrier, der ikke mere forarbejder indenlandske råstoffer, men råstoffer fra de fjerneste egne, industrier, hvis fabrikater forbruges ikke alene i landet selv, men i alle verdensdele. I stedet for de gamle behov, der kunne tilfredsstilles af landets egen frembringelser, kommer der nye, som kræver produkter fra de fjerneste lande og himmelstrøg for at blive tilfredsstillet. I stedet for som tidligere at isolere sig og være sig selv nok, træder de forskellige områder og nationer ind i et alsidigt samkvem med hinanden, nationerne kommer til at stå i en alsidig afhængighed af hinanden. Og som det går med den materielle produktion, sådan går det også med den åndelige. De enkelte nationers åndelige frembringelser bliver fælleseje. Den nationale ensidighed og begrænsning bliver mere og mere umulig, og af de mange nationale og lokale litteraturer opstår der en verdenslitteratur.

Bourgeoisiet river alle, selv de mest barbariske nationer, med

ind i civilisationen ved den hurtige forbedring af alle produktionsmidler, ved det kolossale fremskridt med hensyn til samfærdselsmidlerne. De billige varepriser er det svære artilleri, som skyder alle kinesiske mure i grus, som er i stand til at overvinde selv det mest hårdnakkede fremmedhad hos barbarerne. Det tvinger alle nationer til at tilegne sig bourgeoisiets produktionsmåde, hvis de ikke vil gå til grunde; det tvinger dem til at indføre den såkaldte civilisation, d.v.s. at blive bourgeois'er. Kort sagt, bourgeoisiet skaber sig en verden i sit eget billede.

Bourgeoisiet har tvunget landet ind under byens herredømme. Det har skabt vældige byer, det har i høj grad øget bybefolkningen på landbefolkningens bekostning og derved draget en betydelig del af befolkningen bort fra det sløvende liv på landet. Ligesom det har gjort landet afhængig af byerne, sådan har det gjort de barbariske og halvbarbariske lande afhængige af de civiliserede, landbrugslandene af de kapitalistiske lande, Østen af Vesten.

Bourgeoisiet samler mere og mere produktionsmidlerne, ejendomsbesiddelsen og befolkningen, som før var splittet. Det har klumpet befolkningen sammen, centraliseret produktionsmidlerne og koncentreret ejendommen i hænderne på ganske få. Den nødvendige følge af dette var en politisk centralisation. Uafhængige, løst forbundne provinser, der havde forskellige interesser, love, regeringer og særlige toldgrænser, blev smeltet sammen til een nation med een regering, een lov, een national klasseinteresse, een toldgrænse.

Bourgeoisiet har i de knap hundrede år, det har været herskende klasse, skabt produktionskræfter, der i deres kolossale omfang overgår, hvad alle tidligere generationer tilsammen har frembragt. Undertvingelse af naturkræfterne, maskineri, anvendelse af kemien i industri og landbrug, dampskibsfart, jernbaner, telegrafi, opdyrkning af hele verdensdele, floder gjort sejlbare, hele befolkninger stampet frem af jorden - hvilket andet

århundrede anede, at der slumrede sådanne produktionskræfter i det samfundsmæssige arbejdes skød.

Vi har altså set, at de produktions- og samfærdselsmidler, som var det grundlag, bourgeoisiet udviklede sig på, blev skabt i det feudale samfund. På et vist trin i disse produktions- og samfærdselsmidlers udvikling svarede de forhold, som det feudale samfunds produktion og vareudveksling foregik under, den feudale organisation af landbrug og manufaktur, kort sagt de feudale ejendomsforhold, ikke mere til de produktivkræfter, der allerede var udviklet. De hæmmede produktionen i stedet for at fremme den. De forvandlede sig til længer. De måtte sprænges, de blev sprængt.

I stedet kom den fri konkurrence med den sociale og politiske forfatning, som passede for den, med bourgeoisiklassens økonomiske og politiske herredømme.

For vore øjne foregår en lignende bevægelse. De borgerlige produktions- og samfærdselsforhold, de borgerlige ejendomsforhold, det moderne borgerlige samfund, der har fremtryllet så vældige produktions- og samfærdselsmidler, ligner troldmanden, der ikke længere er i stand til at beherske de underjordiske magter, han har manet frem. I årtier har industriens og handelens historie kun været historien om de moderne produktivkræfters oprør mod de moderne produktionsforhold, mod de ejendomsforhold, som er en livsbetingelse for bourgeoisiet og dets herredømme. Det er tilstrækkeligt at nævne handelskriserne, som med mellemrum vender tilbage og mere og mere truende rokker ved hele det borgerlige samfunds eksistens. Under handelskriserne bliver en stor del ikke blot af de fremstillede produkter, men også af de tilvejebragte produktivkræfter regelmæssigt ødelagt. Hvad vi møder i kriserne er en social epidemi, som ville have forekommet alle tidligere epoker at være rent vanvid - den epidemi, der hedder overproduktion. Samfundet er nu pludselig dykket tilbage i en tilstand af forbigående barbari; det er som

havde en hungersnød, en almindelig ødelæggelseskrig berøvet det alle midler til dets opretholdelse; industrien, handelen synes at være tilintetgjort, og hvorfor? Fordi det har for megen civilisation, for mange levnedsmidler, for megen industri, for megen handel. De produktivkræfter, der står til dets rådighed, tjener ikke mere til at fremme den borgerlige civilisation⁹ og de borgerlige ejendomsforhold; tværtimod, de er blevet for voldsomme til disse forhold, de hæmmes af dem; og så snart de overvinder denne hindring, bringer de hele det borgerlige samfund i uorden, så truer de de borgerlige ejendomsforholds eksistens. De borgerlige forhold er blevet for snævre til at kunne rumme den rigdom, de frembringer. - Hvordan overvinder bourgeoisiet kriserne? På den ene side ved den nødtvungne tilintetgørelse af en masse produktivkræfter; på den anden side ved at erobre nye markeder og ved at udnytte de gamle grundigere. Altså hvordan? Ved at forbedre endnu mere omfattende og voldsomme kriser og forringe midlerne til at undgå kriserne.

De våben, som bourgeoisiet brugte til at slå feudalismen ned med, vender sig nu mod bourgeoisiet selv.

Men bourgeoisiet har ikke blot smedet de våben, der skal bringe det døden; det har også frembragt de mennesker, der skal føre disse våben - de moderne arbejdere, proletarerne.

I samme grad som bourgeoisiet, d.v.s. kapitalen udvikler sig, i samme grad udvikler også proletariatet sig, den klasse, som består af de moderne arbejdere, der kun lever, så længe de finder arbejde, og som kun finder arbejde, så længe deres arbejde øger kapitalen. Disse arbejdere, som må sælge sig stykkevis, er en vare som enhver anden handelsartikel, og er derfor på samme måde underkastet alle konkurrencens omskiftelser, alle svingninger på markedet.

Proletarernes arbejde har på grund af den udstrakte anvendelse

⁹ I senere udgaver, fra og med den tyske udgave 1872, er ordene "den borgerlige civilisation og" udeladt. -Red.

af maskiner og på grund af arbejdsdelingen mistet al selvstændig karakter og har dermed tabt enhver tiltrækning for arbejderen. Han bliver et rent og skært tilbehør til maskinen, og der kræves kun det mest enkle, ensformige greb, som kan læres på et øjeblik. De omkostninger, arbejderen forårsager, indskrænker sig derfor næsten udelukkende til de livsfornødenheder, som er nødvendige til hans underhold og til videreførsel af hans race. Men prisen på en vare, altså også på arbejdet¹⁰, er lig med dens produktionsomkostninger. I samme grad som arbejdet bliver mere utiltalende, synker altså lønnen. Ja, i samme grad som maskineriet øges og arbejdsdelingen tager til, vokser også arbejdsmængden¹¹, enten det nu er ved at sætte arbejdstiden i vejret eller ved at kræve mere arbejde i en given tid, ved at sætte maskinens fart op o.s.v.

Den moderne industri har forvandlet den patriarkalske mesters lille værksted til den industrielle kapitalists store fabrik. Arbejdermasserne, som staves sammen i fabrikken, bliver organiseret som soldater. Som menige industrisoldater bliver de stillet under opsigt af en hel stab af officerer og underofficerer. De er ikke blot bourgeoisiklassens, bourgeoisistatens trælle, men de underkues hver dag, hver time, af maskinen, af opsynsmanden og først og fremmest af den enkelte fabrikant selv. Jo mere åbent dette despoti proklamerer profit som sit formål, jo mere småligt, afskyeligt og oprørende virker det.

Jo mindre arbejdet kræver fagkundskab og legemlig styrke, d.v.s. jo mere den moderne industri udvikler sig, desto mere bliver mændene fortrængt af kvinder og børn. Forskel i køn og alder har ikke mere social gyldighed for arbejderklassen. Arbejderne

10 Senere påviste Marx, at arbejderen ikke sælger sit arbejde, men sin arbejdskraft. Se redegørelsen herfor i Engels' indledning til Marx' skrift "Lønarbejde og kapital". - Red.

11 I den engelske udgave 1888 står der "arbejdsbyrde" i stedet for "arbejdsmængde". - Red.

er kun arbejdsredskaber, som efter alder og køn kræver forskellige omkostninger.

Når endelig arbejderen er blevet udbyttet af fabrikanten og har fået sin arbejds løn udbetalt kontant, så falder de andre grupper af bourgeoisiet over ham, husejeren, købmanden, pantelåneren o.s.v.

De tidligere små middelstandsfolk, de små industridrivende, småhandlende og små rentenydere, håndværkerne og bønderne, alle disse klasser synker ned i proletariatet, dels fordi deres kapitaler ikke er tilstrækkelig til storindustriel virksomhed og må ligge under i konkurrencen med storkapitalisterne, dels fordi deres faguddannelse mister sin værdi ved de nye produktionsmåder. Proletariatet rekrutteres altså af alle befolkningsklasser.

Proletariatet gennemgår forskellige udviklingstrin. Dets kamp mod bourgeoisiet begynder med selve dets eksistens.

I begyndelsen kæmper de enkelte arbejdere, så arbejderne på en fabrik, dernæst arbejderne indenfor et fag på et bestemt sted mod den enkelte fabrikant, der direkte udbytter dem. De retter deres angreb ikke blot mod de borgerlige produktionsforhold, de retter deres angreb mod produktionsmidlerne selv; de ødelægger de fremmede konkurrerende varer, de slår maskinerne i stykker, de stikker ild på fabrikkerne, de forsøger at vinde den stilling tilbage, som middelalderens arbejdere havde.

På dette trin er arbejderne en masse, som er spredt ud over hele landet og splittet af indbyrdes konkurrence. Hvor arbejderne optræder i samlet masse, skyldes det endnu ikke deres egen selvstændige samling, men det er bourgeoisiet, der af hensyn til sine egne politiske mål er nødt til at sætte hele proletariatet i bevægelse og for en tid også er i stand til det. På dette trin kæmper proletariatet altså ikke mod sine fjender, men mod sine fjenders fjender, resterne af enevælden, godsejerne, de ikke-industrielle bourgeois'er og småborgerne. Hele den historiske bevægelse er altså samlet i hænderne på bourgeoisiet; enhver sejr, som vindes

på denne måde, er en sejr for bourgeoisiet.

Men med industriens udvikling vokser proletariatet ikke blot i tal; det trænges sammen i større masser, dets kraft øges, og det føler denne kraft mere. De forskellige interesser og livsvilkår indenfor proletariatet udlignes stadig mere, efterhånden som maskinerne mere og mere udvisker arbejdets forskellige art og næsten overalt trykker lønnen ned til samme lave niveau. Den voksende konkurrence indenfor bourgeoisiet og de handelskriser, der er følgen, gør, at arbejderne løn bliver mere og mere svingende; den ustandselige forbedring af maskinerne, der udvikler sig i stadigt stigende tempo, gør hele deres stilling i tilværelsen mere og mere usikker, sammenstødene mellem den enkelte arbejder og den enkelte bourgeois får mere og mere karakter af et sammenstød mellem to klasser. Arbejderne begynder at danne sammenslutninger¹² mod bourgeois'erne; de finder sammen for at forsvare arbejds lønnen. De stifter selv varige sammenslutninger for at have proviant under lejlighedsvisse rebellioner. Enkelte steder bryder kampen ud i oprør.

Undertiden sejrer arbejderne, men kun forbigående. Det egentlige resultat af deres kampe er ikke den umiddelbare sejr, men det, at arbejderne samling griber mere og mere om sig. Det fremmes ved de forbedrede samfærdselsmidler, som storindustrien skaber, og som bringer arbejderne fra de forskellige egne i forbindelse med hinanden. Og det er netop kun denne forbindelse, der er nødvendig, for at de mange lokale kampe, som overalt har samme karakter, kan centraliseres til en national kamp. Og den samling, som det varede århundreder at bringe i stand for middelalderens borgere, der kun havde deres primitive veje, den formår de moderne proletarer, der har jernbaner, at skabe på få år.

Denne organisering af proletarerne som klasse og dermed som

12 I den engelske udgave 1888 er der efter "sammenslutninger" indføjtet "(fagforeninger)". - Red.

politisk parti bliver hvert øjeblik sprængt igen af arbejdernes indbyrdes konkurrence. Men den opstår altid på ny, stærkere, fastere, mægtigere. Den gennemtvinger, at enkelte af arbejdernes interesser bliver anerkendt i form af love, idet den benytter sig af, at bourgeoisiet står splittet. Et eksempel: loven om 10 timers arbejdsdagen i England.

Sammenstødene indenfor det gamle samfund fremmer overhovedet på mange måder proletariatets udviklingsproces. Bourgeoisiet befinder sig i en stadig kamp: først mod aristokratiet; senere mod de dele af bourgeoisiet selv, hvis interesser er kommet i modstrid med industriens fremskridt; hele tiden mod bourgeoisiet i alle andre lande. I alle disse kampe tvinges det til at appellere til proletariatet, til at benytte sig af dets hjælp og på den måde trække det med ind i den politiske bevægelse. Bourgeoisiet tilfører altså selv proletariatet det, der udgør elementerne i dets egen dannelse¹³, d.v.s. forsyner det med våben til bekæmpelse af bourgeoisiet selv.

Ved industriens fremtrængen bliver, som vi har set, store dele af den herskende klasse trykket ned i proletariatet eller trues i det mindste i deres eksistensbetingelser. Også de tilfører proletariatet en mængde dannelseselementer¹⁴.

Og endelig, i den periode, da klassekampen nærmer sig sin afslutning, antager opløsningsprocessen indenfor den herskende klasse, indenfor hele det gamle samfund, en så voldsom, en så grell karakter, at en lille del af den herskende klasse udskiller sig fra den og slutter sig til den revolutionære klasse, den klasse, der holder fremtiden i sin hånd. Ligesom altså tidligere en del af adelen gik over til bourgeoisiet, sådan går nu en del

13 I den engelske udgave 1888 står der i stedet for ”elementerne i dets egen dannelse” - ”elementerne i dets egen politiske og almindelige dannelse”. - Red.

14 I den engelske udgave 1888 står der i stedet for ”dannelseselementer” - ”oplysnings- og fremskridtselementer”. - Red.

af bourgeoisiet over til proletariatet, særlig en del af bourgeoisideologerne, som har arbejdet sig frem til en teoretisk forståelse af hele den historiske bevægelse.

Af alle de klasser, som i dag står overfor bourgeoisiet, er det kun proletariatet, der er en virkelig revolutionær klasse. De andre klasser går tilbage og forsvinder, efterhånden som storindustrien trænger frem, men proletariatet er storindustriens alleregentligste produkt.

Mellemlagene, småfabrikanterne, de småhandlende, håndværkerne, bønderne, alle bekæmper de bourgeoisiet for at sikre deres eksistens som middelstand mod undergang. De er altså ikke revolutionære, men konservative. Ja, de er reaktionære, de søger at dreje historiens hjul tilbage. Hvis de endelig er revolutionære, så er de det med henblik på den overgang i proletariatets rækker, der forestår dem, så forsvarer de ikke deres nuværende, men deres fremtidige interesser, så forlader de deres eget standpunkt for at stille sig på proletariatets.

Pjalteproletariatet, dele af de laveste lag, der er udskilt af det gamle samfund, og som modstandsløst rådner op, sættes hist og her i bevægelse ved en proletarisk revolution, men ifølge hele sin stilling vil det være mere tilbøjeligt til at lade sig købe til reaktionære rumlerier.

Livsvilkårene i det gamle samfund er allerede ophørt at eksistere for proletariatet. Proletaren er besiddelsesløs; hans forhold til kone og børn har ikke mere noget til fælles med de borgerlige familieforhold; det moderne industriarbejde, det moderne kapitalistiske slaveri, der er det samme i England og i Frankrig, i Amerika og i Tyskland, har berøvet ham ethvert nationale præg. Lovene, moralen, religionen er for ham kun borgerlige fordomme, som dækker over borgerlige interesser.

Alle tidligere klasser, der har erobret magten, har søgt at sikre den stilling, de havde erhvervet, ved at tvinge hele samfundet ind under deres tilegnelsesvilkår. Men proletarerne kan kun erobre

de samfundsmæssige produktivkræfter ved at afskaffe deres egen og dermed hele den hidtidige tilegnelsesmåde. Proletarerne ejer ikke selv noget, de skal sikre; de skal ødelægge alt, hvad der hidtil har sikret og garanteret den private ejendomsret.

Alle hidtidige bevægelser har været mindretalsbevægelser eller bevægelser til fremme af mindretalsinteresser. Den proletariske bevægelse er det uhyre flertals selvstændige bevægelse i det uhyre flertals egen interesse. Proletariatet, det nuværende samfunds laveste lag, kan ikke arbejde sig op, kan ikke rejse sig, uden at hele den overbygning af sociale lag, der udgør det officielle samfund, sprænges i luften.

I begyndelsen er proletariatets kamp mod bourgeoisiet omend ikke efter sit indhold, så efter sin form, en national kamp. Ethvert lands proletariat må naturligvis først gøre op med sit eget bourgeoisie.

Idet vi i store træk har tegnet de vigtigste faser i proletariatets udvikling, har vi forfulgt den mere eller mindre skjulte borgerkrig indenfor det bestående samfund lige til det punkt, hvor den bryder ud i åben revolution og proletariatet grundlægger sit herredømme ved med magt at styrte bourgeoisiet.

Hidtil har ethvert samfund, sådan som vi har set, hvilet på modsætningen mellem undertrykkernes og de undertryktes klasser. Men for at en klasse skal kunne undertrykkes, må der være sikret den betingelser, som i det mindste gør det muligt for den at friste livet som slave. Under livegenskabet arbejdede den livegne sig frem til at blive medlem af kommunen, ligesom småborgeren under den feudalistiske absolutisme blev til bourgeois. Den moderne arbejder synker derimod dybere og dybere ned under sin egen klasses vilkår i stedet for at stige med industriens fremskridt. Arbejderen bliver pauper, og pauperisme udvikler sig endnu hurtigere end befolkning og rigdom. Det bliver altså ganske indlysende, at bourgeoisiet ikke er i stand til fortsat at være samfundets herskende klasse og påtvinge samfundet sin klasses

livsvilkår som rådende lov. Det er ikke i stand til at herske, fordi det ikke er i stand til at sikre sin slave hans eksistens som slave, fordi det er nødt til at lade ham synke ned i en tilstand, hvor det må underholde ham i stedet for at blive underholdt af ham. Samfundet kan ikke mere leve under bourgeoisie, med andre ord: dets eksistens er blevet uforeneligt med samfundet.

Den væsentlige betingelse for bourgeoisiklassens eksistens og herredømme er ophobningen af rigdom i hænderne på private, kapitaldannelsen og kapitalforøgelsen: Kapitalen er betinget af lønarbejdet. Lønarbejdet hviler udelukkende på arbejdernes indbyrdes konkurrence. Industriens udvikling, som viljeløst og modstandsløst fremmes af bourgeoisiet, skaber - i stedet for at isolere arbejderne i konkurrence - deres revolutionære samling i associationen. Med storindustriens udvikling bliver altså selve grundlaget for bourgeoisiets måde at producere og tilegne sig produkterne på slået bort under det. Det producerer først og fremmest sine egne banemænd. Bourgeoisiets undergang og proletariatets sejr er lige uundgåelige.